

ДУИ инсистира на Бадентеровиот принцип само на централно ниво. Каде е т.н. двојно мнозинство во единиците на локалната самоуправа, во кои албанската заедница е доминантна? Го слушна ли некој таму гласот на Македонците и на останатите заедници? Сите одлуки за културниот идентитет поврзани со локално ниво се носеле со мајоризација. Така е и во однос на другите прашања. Тоа го докажуваат секојдневните примери, преку промена на имиња на улици, училишта или, пак, носење одлуки во советот на општината без гласот на малцинските заедници.

Демократската унија за интеграција го напушти законодавниот дом, но премиерот Груевски не е загрижен од одлуката на Али Ахмети за бојкот на институциите. Причините за ваквиот чекор на интегративците се познати, според нив, блокада на дијалогот, непочитување на Бадентеровото правило, неефикасноста на Комитетот за односи меѓу заедниците итн.

"Ги направивме сите напори на институционален начин да се надминат тешкотиите затоа што не ѝ мислиме лошо на нашата земја. Но, во Собранието нè маргинализираа. Комитетот на заедниците го претворија во политички орган и со тоа почна мајоризацијата на Албанците. Бевме надгласани за сите закони. Ваквото деградирање на Рамковниот договор нè прави уште поуверени дека оваа коалиција нема сериозен став и не е заинтересирана за негово спроведување... Преку правото на употреба на албанскиот јазик, преку изборот на Влада со Бадентер се зачувува унитарниот карактер на државата, а Албанците ќе бидат полојални кон неа. Потребна е заед-

ПОСТАВЕНОСТА НА КОМИТЕТОТ 3 БИНАЦИОНАЛНОСТ НА ДРЖАВАТА

ПОТПИС НА РАМКОВНИОТ ДОГОВОР СТАВИЈА САМО ПРИПАДНИЦИТЕ НА АЛБАНСКАТА ЗАЕДНИЦА. ДАЛИ БАДЕНТЕРОВИОТ ПРИНЦИП ВОСТАНОВЕН СО ОВОЈ ДОГОВОР ВОДИ КОН МАЈОРИЗАЦИЈА НА ОСТАНАТИТЕ ЗАЕДНИЦИ?

ничка битка, а државните авторитети се однесуваат неодговорно", изјави во интервјуто за "Дневник", лидерот на интегративците, Али Ахмети.

Но, реалноста е сосема поинаква? Тие инсистираат за Бадентеровиот принцип само на централно ниво. Каде е т.н. двојно мнозинство во единиците на локалната самоуправа во кои албанската заедница е доминантна? Го слуша ли некој таму гласот на Македонците и на останатите заедници?

ЛОКАЛНА (НЕ) ДЕМОКРАТИЈА

Кога се правеа измените на македонскиот Устав францускиот експерт по уставно право, Робер Бадентер, нагласи дека овие промени ќе бидат насочени кон развојот на локалната демократија, бидејќи општа тенденција во Европа е да се засилува локалната демократија и таму да се остваруваат поголеми права на малцинствата.

Но, кај нас се случи парадокс, наместо Бадентеровото правило да има поголема примена во локалната самоуправа (каде освен доминантната албанска мнозинска заедница живеат и останатите заедници), ова правило е пресудно само во институциите на централно ниво, и тоа во корист на една заедница. Па, како резултат на тоа во настојувањата да се спречи мајоризацијата на една заедни-

ца, во таква состојба се најдоа другите заедници. Всушност, парадоксот е во тоа што на централно ниво имаме елементи на консензуална демократија, а на локално ниво мнозинска. Сите одлуки за културниот идентитет поврзани со локално ниво се носеле со мајоризација, што не е добро за развојот на демократијата. Така е и во однос на другите прашања во општините каде што е доминантна албанската заедница. Тоа го докажуваат секојдневните примери, преку промена на имиња на улици, училишта, или, пак, носење одлуки во советот на општината без гласот на малцинските заедници.

Во тој контекст е и неодамнешното преименување на основното училиште во Сарај од "Борис Кидрич" во "Дитурија". Тамошните Македонци оправдано реагираат зошто повеќе никој не се грижи за нивниот национален идентитет и зошто подолго време немаат претставници во општинските органи. Каде е тука реакцијата на македонската извршна власт? Дали спасот ќе го бараме во дислоцирање на македонските ученици во училиштата во соседното Горче Петров, а со тоа ќе им помогнеме да си создадат етничка чиста средина.

И градоначалникот на Општина Чаир побара да се променат имињата на улиците, мостовите и на плоштадите не само таму, туку и на 20 отсто од булеварите низ цело Скопје. Во оваа Општина има Турци, Бошњаци, Македонци, Албанци... но, локалните власти сметаат дека е по-

Пишува: Жаклина МИТЕВСКА

БАДЕНТЕРОВОТО С "ТИРАНИЗИРА" КАК

А ОДНОСИ МЕЃУ ЗАЕДНИЦИТЕ ВОДИ КОН

4. Недискриминација и правична застапеност

4.1. Целоно ќе се применува принципот на недискриминација и рамноправен третман на сите лица пред законот. Овој принцип особено ќе се применува во однос на вработувањата во јавната администрација и јавните претпријатја, како и кај пристапот до јавното финансирање за развојот на деловните активности.

4.2. Во законите со кои се регулираат вработувањата во јавната администрација, ќе бидат содржани мерки со кои ќе се обезбеди правична застапеност на заедниците во сите централни и локални јавни тела и на сите нивоа на вработувања во тие тела, истовремено почитувајќи ги принципите за компетентност и интегритет според кој се раководе јавната администрација. Властите ќе променат активности за да ја корелираат постоечката неравнотежност во составот на јавната администрација, особено преку вработување припадници на заедниците со недоволна застапеност. Особено внимание ќе се посвети на тоа да се обезбеди, колку е можно побрзо, полициските служби генерално да го одраат составот и распределбата на населението во Македонија, како што е специфицирано во Анокс Ц.

4.3 За Уставниот суд, една третина од судиите ќе се избира од страна на Собранието, со мнозинство од вкупниот број пратеници, кои ќе содржи мнозинство од вкупниот број пратеници кои гласаат дека припаѓаат на заедниците кои не се мнозинско население во Македонија. Оваа постапка ќе се применува и при изборот на Народниот правобранител и на тројца членови на Судниот совет.

5. Посебни собраниски процедури

5.1. На централно ниво, уставните амандмани и Законот за локална самоуправа, нема да можат да се усвојат без квалификувано мнозинство на две третини од гласовите, во рамките на што ќе мора да има мнозинство од гласовите на пратениците кои гласаат дека припаѓаат на заедниците кои не се мнозинско население во Македонија.

5.2. За донесување на законите кои директно ги засегаат културата, употребата на јазикот, образованието, личните документи и употребата на симболи, како и на законите за локално финансирање, локални избори, градот Скопје и за општинските граници, ќе мора да постои мнозинство од гласови, во рамките на што ќе мора да има мнозинство од гласовите на пратениците кои гласаат дека припаѓаат на заедниците кои не се мнозинско население во Македонија.

КАДЕ СЕ ПРИМЕНУВА Т.Н. ДВОЈНО МНОЗИНСТВО?

требно да се преименуваат улиците со личности од албанската историја. Има повеќе предлози за тоа некои улици или инфраструктурни објекти да се викаат "Јашар-бег Кумбара", во чест на првиот градоначалник на Скопје за време на османлиската окупација, паркот во Чаир да се именува со "Мајка Тереза", плоштадот пред стокловната кука "Илинден" и улицата покрај неа "Скендер-бег", стадионот "Слога југомагнат" во стадион "Чаир", а булеварот "Крсте Мисирков" да се именува како борецот од Втората светска војна, Азем Лита од село Морена. Меѓу предложените имиња се и крал Бардин, кој бил крал на Илирите, потоа Теута Прва, илирска кралица, Александар Мојсиу, кој бил член на Кралскиот театар во Виена, писателот Пјетар Богдани итн.

Каде се Македонците? Ќе ги слушне ли некој нивните предлози? Дали за овие прашања воопшто ќе се примени Бадентеровиот принцип, нешто што неколку пати го објаснуваше и експертот Бадентер?

Иако во јавноста т.н. двојно мнозинство е познато како т.н. Бадентерово мнозинство, професорката Гордана Силјановска го именува како двојно и прашува дали творец на еден уставен механизам или духовен татко на граѓаните на Република Македонија може да биде господинот Бадентер. Бадентеровиот принцип беше резултат на амандманите, а негови творци беа пратениците во македонското Собрание.

НЕПРЕЦИЗНОСТИ

Одлуките произлезени од охридскиот Договор, а преточени во уставни амандмани, кријат многу нејасноти, веројатно поради "дипломатскиот речник" употребен во него. Но, како што објаснува Силјановска, веќе сè било договорено во Охрид и не можело да се интервенира иако има непрецизности и во интерпретацијата.

Во однос на употребата на т.н. двојно мнозинство во Рамковниот договор пишува: На централно ниво, уставните амандмани и Законот за локална самоуправа нема да можат да се усвојат без квалификувано мнозинство на две третини од гласовите, во рамките на што ќе мора да има мнозинство од гласовите на пратениците кои тврдат дека припаѓаат на заедниците кои не се мнозинско население во Македонија. За донесување на закони кои директно ги засегаат културата, употребата на јазикот, образованието, личните документи и употребата на симболите, како и на законите за локално финансирање, локални избори, градот Скопје и за општински граници, ќе мора да постои мнозинство од гласови, во рамките на што ќе мора да има мнозинство од гласови на пратениците кои тврдат дека припаѓаат на заедниците кои не се мнозинско население во Македонија. Во случај на спор за примената на ова мнозинство одлучува Комитетот за односи меѓу заедниците. Него го сочинуваат 19 члена од кои по 7 члена од

редот на пратениците во Собранието, Македонци и Албанци, и по еден член од редот на пратениците Турци, Власи, Роми, Срби и Бошњаци. Доколку некоја од заедниците нема пратеници, народниот правобранител, по консултација со релевантните претставници на тие заедници, ќе ги предложи другите членови на Комитетот.

Што се случува кај нас со членовите на Комитетот за односи меѓу заедниците? Тие во исто време се и пратеници во Собранието и припадници на етнос.

Професорката Силјановска потенцира едно правило кое го преферира Венецијанската комисија дека никој не може да биде судија во сопствениот случај, односно за процедурални прашања не може да одлучува политички орган.

"Ако вие сте гласале како пратеник, сигурно нема да го смените ставот во Комитетот. Во овој период Комитетот за односи меѓу заедниците, главно, се занимаваше со тоа да каже дали некој закон треба да се донесе со двојно мнозинство или не, а основната идеја на Комитетот е да ги решава прашањата врзани за меѓуетничките односи. Наместо да се излезе од Собранието, не заради себе, туку заради граѓаните, треба да се свика Комитетот за односи меѓу заедници и да расправа за она што се случува со ДУИ и со ПДП, и тогаш одлуките, препораките на Комитетот задолжително треба да ги разгледа Собранието. Така ќе излеземе од овој проблем. Членови на Комитетот треба да бидат луѓе од надвор, интелектуалци".

Кога сме кај Бадентер, Силјановска потсетува дека во 2001 година тој даде повеќе изјави не само за македонскиот, туку и за францускиот печат, во кои потенцираше дека е противник на т.н. консензуална демократија и ја окарактеризира како анахрон модел, кој може многу лесно да доведе до парализа на системите.

Во државава има елементи на консензуална демократија. Еден од класичните елементи е автономија на различните сегменти. Кај нас тоа се етничките сегменти и таа автономија најреално може да се оствари на локално ниво. Елементите на консензуалната демократија се препознаваат и во правичната застапеност, двојното мнозинство, широката коалиција и кога не треба. Консензуалната демократија подразбира одредени одлуки да се носат со консензус, а на другата страна е ветото.

"Во Македонија не се вика вето - објаснува Силјановска во дебатната емисија

ОБРАНИСКО МАЛЦИНСТВО О ЛОКАЛНО МНОЗИНСТВО

на МТВ - но всушност двојно мнозинство е вето, бидејќи без мнозинството и од заедниците не може да се донесе законот. Ние имавме елементи на консензуална демократија уште од 1991 г. наваму, сите влади ни беа коалициони. Но, овој модел на демократија успева таму каде што има најмалку три сегменти со еднаква и непроменлива моќ. Моделот би бил 30- 30- 30 проценти ако има еднаква застапеност. Кај нас, претставниците на малите заедници не учествуваа во креирањето на Рамковниот договор, иако беа пратеници. Всушност, се градеше бинационален концепт. Карактеристично тело на бинационална држава е Комитетот за односи меѓу заедниците и неговата структура е спротивна на една темелна вредност, која се вика правична и соодветна застапеност. На 65 проценти од граѓаните - 7 членови и на 25 проценти - 7 членови, а сите други по еден. Тогаш малите заедници ќе бидат надгласани и од 7 Македонци и од 7 Албанци, а тоа е единственото место, единствениот институционализиран облик каде што можат да ги бранат етничките интереси. И ако некој треба да има нешто против Комитетот тоа треба да бидат другите, а не албанската заедница. Правичната застапеност е филозофска категорија и би барала паритетна застапеност. На пример, швајцарската конфедерација, во Советот на кантоните, без оглед дали станува збор за најмал кантон, сите имаат еднаков број претставници. Во Македонија не е така. Ако пречесто се употребува ветото, како во Кипар, Либан, Нигерија, државата ќе се парализира. Ние повеќе внимаваме за тоа да манифестираме моќ како заедници во смисла на тоа дека без нас не може да се донесе законот, без да размислуваме на квалитетот на законот. Поважно е дали тој закон е добар и дали внатре има решенија кои штитат од мајоризација. Од каде некому право да каже дека е единствен легитимен претставник на својот етнос. Етносите се имагинарни, тие реагираат со чувства".

Околу етнизацијата на македонското општество, Силјановска вели дека е точно тоа што Македонија ја вбројуваме во поделени општества, и дека постои етнизација на сите сфери. Но, потребна ни е Европа на демос, а не на етнос. Ако продолжиме да се етнизираме, ќе се распаднеме како држава.

Дека навистина консензуалната демократија може да доведе до парализа на институциите на системот потврдува она што деновиве се случува во Собранието.

"Всушност, не станува збор за потрага по двојно мнозинство, туку за блокада. Се знае дека Собранието е институција каде треба да се градат толеранција и компромис. Не може секогаш сè да добива една личност, во играта има губитник и победник. Во спротивно ќе го блокираме системот, на онаа опасност од тиранија на мнозинство, има една друга

1. Собранието основа Комитет за односи меѓу заедниците. Комитетот го сочинуваат 19 члена од кои по седум члена од редот на пратениците во Собранието Македонци и Албанци и по еден член од редот на пратениците Турци, Власи, Роми, Срби и Бошњаци. Доколку некоја од заедниците нема пратеници, народниот правобранител, по консултации со релевантните претставници на тие заедници, ќе ги предложи другите членови на Комитетот. Собранието ги избира членовите на Комитетот. Комитетот разгледува прашања од односите меѓу заедниците во Републиката и дава мислења и предлози за нивно решавање. Собранието е должно да ги разгледува мислењата и предлозите на Комитетот и да донесе одлука во врска со нив. Во случај на спор во врска со спроведување на постапката за гласање во Собранието, утврдена во членот 69 став 2 Комитетот одлучува, со мнозинство гласови од членовите, за тоа дали ќе се спроведе постапката.

2. Со точката 1 на овој амандман се заменува членот 78 од Уставот на Република Македонија и се брише алинејата 7 на членот 78 од Уставот на Република Македонија.

Што се случува во Комитетот за односи меѓу заедниците? Професорката Гордана Силјановска потенцира едно правило кое го преферира Венецијанската комисија - никој не може да биде судија во сопствениот случај, односно за процедурални прашања не може да одлучува политички орган.

"Ако вие сте гласале како пратеник, сигурно нема да го смените ставот во Комитетот. Во овој период Комитетот за односи меѓу заедниците, главно, се занимаваше со тоа да каже дали некој закон треба да се донесе со двојно мнозинство или не, а основната идеја на Комитетот е да ги решава прашањата врзани за меѓуетничките односи. Наместо да се излезе од Собранието, не заради себе, туку заради граѓаните, треба да се свика Комитетот за односи меѓу заедници и да расправа за она што се случува со ДУИ и со ПДП, и тогаш одлуките, препораките на Комитетот задолжително треба да ги разгледа Собранието. Така ќе излеземе од овој проблем. Членови на Комитетот треба да бидат луѓе од надвор, интелектуалци".

опасност која се вика тиранија на малцинство. Кое е решението - разумен консензус. Се врзуваат во пакет барањата законите, тоа ние не го правиме, па се вели ако вие сега вака се однесувате, тогаш при другото гласање ние ќе се однесуваме поинаку. Ама кај нас, мислам дека во овој период решенијата повеќе се носеа надвор од Собранието, а не во него. Имаше пратеници кои воопшто не се појавуваа во Собранието, бидејќи знаеја дека одлуките не се носат таму, туку надвор од него. Неинституционалниот политички дијалог надвор е втората опасност во сите земји каде се практикувала консензуална демократија. Наместо владеење на правото, постои владеење на луѓе. Во Маврово, во 'Арка', не знам кое е тоа тело кое одлучува. Штом ние имаме исконституционализирани елементи на консензуална демократија, тогаш нема зошто надвор да се носат одлуките. Таквиот политички дијалог се практикува во земји (Австрија, Холандија), каде во законот и во Уставот нема ре-

шенија за двојно мнозинство, или за вето, туку врз основа на практика во договорите. Но, ако сте ја исконституционализирале таа практика за да ги заштитите заедниците, треба постојано да имате на ум дека Рамковниот договор вели оти е во функција на унитарна и граѓанска држава, тогаш треба да го разбудиме граѓанинот. Во Уставот не пишува гласа заедницата, туку припадниците. Слушаме дека заради овие проблеми има политичка криза, се бараат предвремени избори, за да се конституира ново Собрание. Но, зошто би било тоа Собрание кога одлуките се носат надвор од него? Основната забелешка на ЕУ во Извештајот беше не само во отсуство на политички дијалог, туку и во слаби институции. Носејќи одлуки надвор од Собранието, ние уште повеќе ги ослабуваме институциите. Не можеме да чекориме кон Европа без институционално решавање на проблемите, нам ни треба одлучување во рамки на институциите", изјави професорката Силјановска.